

ЕТНОЛОГІЯ

УДК 94:929:391.2/4]:069.51(477.41-21)НІЕЗ
DOI <https://doi.org/10.32838/2663-5984/2019/3.24>

Бондаренко М.І.

Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав»

Дунайна І.Г.

Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав»

МУЗЕЙНІ ЕКСПОНАТИ МОВОЮ ІСТОРІЇ

У статті розглядаються загальні тенденції створення жіночої гімназії в Переяславі та звертається увага на роль особистості в освітній історії краю. Особливу увагу приділено вчительці переяславської гімназії Г.Ю. Чепцовій, яка однією з найперших жінок здобула вищу університетську освіту. Такі персоналогічні матеріали дають змогу простежити життєвий та творчий шлях тієї чи іншої особистості, її генеалогію, внесок у розвиток краю, подальшу долю її творчої спадщини. Проаналізовано збірку її особистих речей, які знаходяться у фондовій колекції Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» (НІЕЗ «Переяслав»). Вперше проводиться дослідження колекції одягу вчительки гімназії, хронологічні межі якої охоплюють період від другої половини XIX до початку XX століття, яка становить невіддільну частину культурної спадщини і належить до найбільш інформативних серед візуальних знакових систем. Зокрема, увага зосереджується на одязі як частині міської культури, детальніше аналізуються художньо-конструктивні особливості вбрання та його зв'язок з українськими національними ознаками, побутування у повсякденності міста та притаманність певному часовому періоду.

Отже, одяг української інтелігенції другої половини XIX – початку XX ст., в даному випадку освітянської, відіграв не менш важливу роль у повсякденному житті міського населення, був одним з важливих аспектів у візуальній знаковій системі. Відчувався вплив європейської моди та проникнення традиційного одягу в міську культуру, створення нового модного одягу під впливом народного вбрання.

Ключові слова: гімназія, Г.Ю. Чепцова, колекція, одяг, головні убори.

Постановка проблеми. Музейні заклади є дієвими осередками пізнання культурних традицій, звичаїв, скарбницями народної пам'яті, історії, народного духу. У багатотисячному зібранні Національному історико-етнографічному заповіднику «Переяслав» (надалі НІЕЗ «Переяслав») зберігаються матеріали про видатних діячів, еліту краю, учасників різноманітних подій минулого, непересічних осіб, які творили історію та й самі увійшли до історії краю, та України в цілому. Такі персоналогічні матеріали дають змогу простежити життєвий та творчий шлях тієї чи іншої особистості, її генеалогію, внесок у розвиток краю, подальшу долю її творчої спадщини. Деякі персональні матеріали дозволяють відтворити весь життєвий шлях особистості, а інші лише відображають окремі етапи її біографії. Так серед найрізноманітніших музейних експонатів, колекцій у НІЕЗ «Переяс-

лав» зберігаються особисті речі вчительки чоловічої та жіночої гімназій Чепцової Ганни Юхимівни, яка однією із перших переяславчанок здобула вищу університетську освіту. Частиною особистих речей до музею власноруч передала Ганна Юхимівна, а невеличка часточка надійшла до музейного закладу від її подруги Виноградної Варвари Калістратівни, яка опікувалась нею до останніх років її життя. Все своє життя Ганна Чепцова присвятила викладацькій роботі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Переяславський повіт, подібно до інших регіонів імперії, не мав жодного навчального закладу для освіти дівчат. Ситуація почала змінюватися у 60-х роках XIX ст., коли у Переяславі з'явилося два приватні пансіони на правах повітових двокласних училищ. За свідченнями сучасників, навчання в них йшло цілком задовільно, оскільки

викладання вели наставники місцевого повітового училища і законовчитель міського училища. Контроль за закладом здійснювали повітова училищна рада і штатний наглядач [1, с. 7].

7 жовтня 1873 р. відбулось урочисте відкриття Переяславської жіночої прогімназії, кошти на яку були пожертвовані міським товариством і земством. Начальник Переяславського духовного училища протоієрей Терлецький, законовчитель прогімназії священник О. Россінський, законовчитель Переяславського повітового училища священник Л. Рекало соборно освятили приміщення прогімназії та відправили молебень. Після освячення та молебню начальниця прогімназії Софія Владівна Кондратківська, яка мала п'ятнадцятилітній досвід роботи класної дами в Полтавському інституті шляхетних дівчат, прийняла під свою опіку 15 учениць. Саме стільки учениць на початок навчання було зараховано до закладу, а у листопаді того ж року вже навчалось 46 гімназисток [1, с. 9]. У 1899 р. серйозно постало нагальне питання про невідкладність будівництва гімназії, оскільки в цьому ж році було відмовлено у прийомі на навчання 30-м дівчатам. Класи в прогімназії були занадто тісними та й не відповідали «Положенню...» Міністерства народної освіти. У цьому ж році було зібрано 25 тис. крб. і виготовлено план будівлі. У центрі міста чиновники міської думи відвели ділянку для будівництва розміром 0,5 десятин [1, с. 13]. Будівництво розпочалося в 1899 р. Посильну допомогу надавала громада міста та окремі меценати, серед яких почесний громадянин міста Пилип Іванович Шестаков та Іван Макарович Холодний.

У 1905 р. жіноча гімназія одержала нове приміщення. Воно було розраховано на 280 учениць. Будинок був двоповерховим і зберігся до наших днів. На першому поверсі розмістили класні кімнати, а на другому – бібліотеку, учительську та танцклас [2, с. 17]. У цей же час була створена училищна рада. Її головою був предводитель дворянства, членами – інспектор народних училищ 5-ти районів Полтавської губернії, колезький секретар Є.О. Соколов, завідувач міського двокласного училища, повітовий представник, священник І.М. Лонгінов, від земства – осавул О.А. Лонгінов, колезький радник В.В. Гамалія, міський голова та земські урядники. Водночас вибрали опікунську раду: головою був назначений повітовий представник дворянства, крім того, до ради входили: голова педагогічної ради, надвірний радник В.І. Чепіга, начальник гімназії Г.М. Левшина, священник М.Г. Сохович, колезький

радник В.В. Гамалія та Т.А. Клименко, купець І.М. Холодний; купець І.А. Марченко, дворянин Я.П. Совачов; колезькі секретарі – О.І. Келюшко, І. М. Романовський, І.І. Тесленко, І.О. Минтян. Велику увагу освіті гімназисток надавав педагогічний викладацький колектив. Серед них слід відмітити педагогів із досвідом, які чимало зусиль приклали, щоб допомогти дівчаткам здобути ази науки [2, с. 18]. Таким чином, жіноча гімназія мала кваліфіковані кадри, які забезпечували навчання як дівчаток з переяславської знаті, так і дочок інших верств міського населення. Частина випускниць гімназії дещо пізніше починали працювати викладачами гімназії.

Ганна Юхимівна Чепцова народилася в 1884 році в родині переяславського лікаря, земського діяча Юхима Микитовича Чепцова. Прожила довге й насичене життя. Юна Аннет (так називали Ганну її родичі та подруги) спочатку навчалась в Переяславській жіночій прогімназії. Її дуже любили і поважали подруги, з якими вона навчалася і товаришувала. Після закінчення прогімназії Ганна Чепцова вирішила продовжувати навчання вже у вищих навчальних закладах. Спочатку навчалась на вищих жіночих курсах (1903 р.), потім у Київському імператорському університеті святого Володимира. Слід зазначити, що на той час жінки із вищою університетською освітою були дуже великою рідкістю. Під час навчання у Києві Ганна відвідувала українофільський літературно-педагогічний гурток, передплачувала український вчительський журнал «Світло», відвідувала театр Миколи Садовського й навіть пробувала інколи виступати на сцені. Залюбки ходила на концерти хору Миколи Віталійовича Лисинка. Та й сама Ганна чудово грала на фортепіано та співала мецо-сопрано. Незважаючи на всі ці природні обдарування, Ганна Юхимівна впевнено обирає найбільше покликання та велике бажання до вчителювання і викладацької роботи. Після навчання в університеті повертається до рідного міста, де починає свою викладацьку діяльність на посаді викладача географії та природознавства у чоловічій гімназії. З 1916 року викладач у Переяславській жіночій гімназії на посаді вчителя географії, етики, гігієни, а згодом і ботаніки. Звичайно, навчання в ті часи велось лише на російській мові. Хоча за стінами гімназії, як згадувала її подруга Варвара Калістратівна Виноградня, Чепцова розмовляла українською мовою, як і більшість переяславських міщан. Крім рідної мови, Ганна Юхимівна вільно володіла французькою, німецькою мовами ще й класичними – латинню і

старогрецькою. Виноградня також згадувала, що родина мала гарну домашню бібліотеку, де поряд з українськими виданнями «Кобзар» Т.Г. Шевченка, «Історія України» Миколи Аркаса, «Словар української мови» Бориса Грінченка, творами Лесі Українки, Михайла Коцюбинського, Олександра Олеся, Миколи Вороного знаходились книги, написані багатьма іноземними мовами [3]. Пані Ганна, крім того, що була дуже освіченою жінкою на той час, мала й гарну вроду, зокрема про це свідчать чимало домашніх світлин, які зберегалися в родині Варвари Виноградньої та були люб'язно передані до музею. На них назавжди зафіксовані життєві моменти Ганни Юхимівни. Це була дуже миловидна, красива, розумна жінка з правильними обрисами обличчя, акуратною зачіскою з темного густого волосся. Вона була вдумливим педагогом, який тонко розумів свою справу, своє духовне, наукове та виховне призначення. Ганна Юхимівна любила малювати, вишивати, співати романси, декламувати вірші своїм милозвучним голосом, а також любила квіти, яких завжди було доволі в її кімнаті та навколо будинку, де проживала її родина. У вільний від уроків час разом із своїми гімназистами брала участь у виставах (рис. 1). Власне, перші ази акторства Чепцова пізнала ще в юні роки під час навчання в університеті в Києві. Найвідомішими її сценічними образами були жіночі ролі в п'єсах Т.Г. Шевченка «Назар Стодоля» та «Наталка Полтавка» І.П. Котляревського. Г.Ю. Чепцова була одним із перших членів Переяславського товариства «Прогрес», яке було створене в 1910-х роках. Вона була не тільки активним його членом, а й проводила широку просвітницьку роботу. Ще за часів навчання в Києві на погляди Г.Ю. Чепцової дуже вплинули патріотичні та революційні настрої, які все більше і більше поширювались серед тогочасного студентства й інтелігенції. Саме до такого товариства і входила творча інтелігенція з різних галузей освіти, мистецтва, культури та науки, які були спільно об'єднані національною свідомістю після довгих літ самодержавних імперських заборон і обмежень. Також на її свідомість, переконання вплинуло й товаришування з українським письменником П.О. Богацьким (1883–1962 р.р.). Сам Павло Олександрович доводився Чепцовій двоюрідним братом по материнській лінії. Він на той час, як і більша частина молоді української інтелігенції, захоплювався національними ідеями. Відмовившись від духовницької кар'єри, Павло обрав професію літератора, журналіста. Редагував і видавав журнал «Хрін», був редактором аль-

манаху «Український студент», а згодом, разом з Микитою Шаповалом, очолював київський літературний модерний журнал «Українська хата». В 1910-році активно виступав з прозовими творами. У своїй збірці «Камелія. Психологічні арабески» (1918 р.) Павло Богацький поетично змальовує портрет Ганни: «Дівчина з чорним волоссям і пишною постаттю жінки, яка хвилює своєю красою. І як русалка на зеленім березі, мов осока з вітром гомонить. Мов жива квітка у здивованих руках...» [4]. Після Жовтневого перевороту, «завдячуючи» новим суспільним перетворенням, гімназії були перейменовані на «трудові школи» в яких Чепцова продовжувала своє учителювання. Померла Ганна Юхимівна у 1970 році.

У колекції НІЕЗ «Переяслав», крім особистих фотографій (14 од. зб.) та домашніх речей – листівки (1 од. зб.), запрошення (1 од. зб.), рушника (1 од. зб.), скатерті (1 од. зб.), знаходяться головні убори (7 од. зб.) та одяг Ганни Юхимівни, який міг служити як зразок одягу городян кінця ХІХ – початку ХХ століття. Саме на предметах одягу хотілось зупинитись більш детально. На межі століть мода внесла досить вагомий корективи як в одяг, так і в аксесуари до нього. Все більше жінок, отримавши освіту, розпочинають свою трудову і суспільну діяльність. Виникає потреба мати вимогливий, діловий зовнішній вигляд, саме це по суті й привело до появи раціонального та практичного вбрання. Одяг міських жінок був вишуканим, але стриманим. Власне, мода так чи інакше є дзеркалом свого часу, відображаючи суспільно-політичне життя суспільства, найбільш яскраві події епохи, найважливіші культурні та наукові досягнення, звички і психологію людини [5]. На кінець ХІХ початку ХХ століть виявом прагнення до збереження українського традиціоналізму стало захоплення елементами народного одягу в одязі інтелігенції, міщан та купців. Одяг вчительки в колекції НІЕЗ «Переяслав» представлений окрім загальноєвропейського формату й національним вбранням. На початку ХХ століття набуло розповсюдження еkleктичне поєднання народного стилю з модними елементами європейського костюму. Найзручнішим жіночим вбранням стали блузки і спідниці, які створили нові можливості для комбінування, крім того, порівняно із сукнями, вони були значно практичніше в догляді. Оскільки народна сорочка за своїми геометричними параметрами була подібна до довгої сукні, виникла необхідність наблизити її до параметрів блузки завдовжки до лінії стегон [6]. Їх виготовляли з фабричних тканин полотняного перепле-

тення. Так, жіночі блузи Ганни Юхимівни, яких в колекції нараховується (4 одиниці) [7], виготовлені з лляного домотканого полотна та пошиті за європейською модою, прикрашені українською вишивкою з використанням давніх технік, а саме: вирізування, мережка, лиштва. Поміж собою відрізняються блузи кроєм, особливостями пошиття й оздобленням. За типом крою схожі блузи (Т-1530, Т-1531) виготовлені з домотканого полотна, пошиті з суцільнокрійної спинки, двох пілок до кокетки. До пілок пришта вертикальна планка, низ блузок підведений широкою планкою, комір відкладний, застібаються на сім гудзиків. Блузи вишиті фабричними бавовняними нитками (заполочтю). Вишивка міститься на пілках, комірі та манжетах (Т-1530). У техніці виконання декору вжито лічильні (рахункові) шви – лиштва, вирізування. Орнаментальні мотиви вишивки представлені геометрично-рослинними візерунками – «ромби», «зерновий вивід», «рогата кривулька», «колосочки», «морока». У зразку Т-1531 узор виконаний коричневими нитками (фарбовані в дубовій корі) та обведений червоно-чорними «клинчиками». Дещо відмінною за пошиттям виконана блуза Т-1533. Вона пошита з суцільнокрійної спинки і двох пілок з вертикальною широкою планкою. Рукав вшивний, призібраний, з широким манжетом. Комір відкладний. Застібається блуза на сім гудзиків. Техніка вишивки – вирізування, пряма гладь, гребінцева лиштва, виколування, мережка. На пілках узор – «морока», «зерновий вивід» обведений «кучерявою кривулькою» з вирізуванням «по трое». На рукавах «кучеряві віконечка» врозкидку. На комірі в кутах «морока», пруткований, так само пруткований і манжет (рис. 3). Вплив модерну з використанням етнічної художньої виразності використано в пошитті блузи Т-1532. Вона пошита з однієї пілки спереду і двох пілок ззаду. Комір стійка. Широкий рукав, призібраний в плечовій частині, завершується широким манжетом. Застібається на сім гудзиків позаду через всю спину. Передня пілка вишукано оздоблена геометричним орнаментом. Використано техніки – вирізування, лиштва, мережка. Узор «споювана кривулька» на передній пілці, на комірі та манжетах. Вишита блуза білим по білому лляними нитками (рис. 2.). Одягались блузки до довгих спідниць, утворюючи костюм. У колекції вбрання знаходиться й традиційна жіноча сорочка, виготовлена з фабричного лляного полотна (Т-1534). Тип пошиття сорочки – до суцільнокроєного рукава. Вона вражає своїм досконалим виконанням швів. Вишита техніками

вирізування, мережки, лиштви. На рукаві композиція «кривульки з листочками» і «віконечками», «ромби», «розетки», «напіврозетки», червоні «купочки». Поділ вишитий вирізуванням. Ця сорочка на початку ХХ століття демонструвалась на виставці в Парижі. Ці речі, а також рушник, скатерть, були виготовлені в Переяславській земській майстерні на замовлення Г.Ю. Чепцової. Використання елементів традиційного вбрання в одязі вказувало на вираження української самосвідомості інтелігенції того часу. Серед вбрання вчительки в колекції знаходиться довга чорна сукня з шовкової тканини (тафти). Тафтова тканина протягом століть служила доказом високого соціального походження і багатства. Вона була досить жорсткою, прекрасно тримала форму, утворюючи фактурні ламані складки, і давала можливість створювати розкішні об'ємні драпірування. Візитна сукня (Т-1535) була пошита на замовлення Чепцової в Переяславі. Сукні цього періоду виготовляли за викройками з модних журналів. Крій сукні складається із ліфу і спідниці, відрізна до талії, легко розширюється донизу, створюючи враження високого росту, сягає довжини миска черевика, з довгими рукавами. Ліф сукні застібається спереду на п'ятнадцять гудзиків, покритих чорною тканиною і стільки ж рожевих петель. Виріз горловини неглибокий, декорований симетрично відкладеним шалевим коміром до талії. Низ сукні з закритою складкою спереду, яка декорована сімнадцятьма гудзиками і петлями, такими ж як на верхній частині. До подолу ззаду пришиті два металеві обтяжувачі, які імовірно виконували функцію стійкості низу сукні. Рукав широкий, призібраний в плечовій частині, знизу декорований п'ятьма рожевими петлями. Манжет рукава зав'язується на чорний та рожевий бантики [7]. Жіноча сукня одночасно демонструвала дотримання модних тенденцій, а також підкреслювала індивідуальність господарки, з урахуванням власних можливостей. Стиль вбрання демонстрував не лише приналежність до певних суспільних верств. У ньому висловлювались національні вподобання і принципи.

Головні жіночі убори були необхідними аксесуарами жіночого вбрання тогочасної місцевої інтелігенції, своєрідною візитівкою. За капелюшком можна було оцінити, який статус жінка займає у суспільстві, наявність смаку. В колекції їх нараховується 7 одиниць, вони представлені різноманітними капелюшками – солом'яними, із рисової соломи, атласної та шовкової мереживної тканини з розкішним декором. Так, на кінець ХІХ століття

набули широкої популярності канотье – солом'яні капелюхи. Вони були популярними не тільки серед чоловіків, а й серед жіноцтва. Виготовлялись такі капелюшки із давнього і екологічно чистого матеріалу – соломи. Жіночі канотье прикрашались стрічками, квітами. Серед колекції головних уборів знаходиться 1 екземпляр солом'яного капелюшка (Т-1723, датується початком ХХ ст.) (рис. 4). Він має прямі заокруглені вузькі криси (поля). Тулія (наголовок) горизонтальна і пряма (висота 8 см, діаметр 31 см), прикрашена біля основи чорною оксамитовою стрічкою, зав'язаною у вигляді бантика збоку. Сам бантик прикрашений металевою прикрасою у вигляді сніжинки. Дно ледь увігнуте. Виготовлена із золотистої соломки з ажурним плетивом. Зсередини пришиті шнурочки чорного кольору для зав'язування капелюха під підборіддям. Музейний предмет надійшов до Заповідника у 1971 році [7].

Гарно зарекомендувала себе в капелюшній справі і рисова соломка – пластичний і пружний матеріал. Головні убори із рисової соломки і зараз вважаються якісними і практичними. Криси (поля) в такого капелюшка широкі, прямі. Тулія висока, пряма, заокруглена, має підкладку з чорного шовку. Розмір: діаметр з полями 35 см, висота 9 см. Виготовлена із фарбованої в чорний колір рисової соломки (Т-1721). Належить до літнього капелюшка, який одягали в сонячний день. Так, до літніх головних уборів належить ще один екземпляр літньої шляпки із натуральної шовкової соломки на дротяному каркасі (Т-1722, датується кінцем ХІХ століття). Неможливо було уявити жінку того часу без капелюха, який непомітно кріпився на довгому, прибраному в зачіску в японському стилі волоссі. Для виготовлення жіночої шляпки часто використовували каркас із дроту, обшиваючи його різноманітним матеріалом, та оздоблювали пір'ям та штучними квітами, намистинами. Зразок такого капелюха має круглу форму, зі загнутими вертикально полями, прикрашений квітковою композицією (троянди з листочками). Підкладка з прозорої шовкової білої матерії. Розмір: висота 14 см, діаметр 30x30 см [7] (рис.8).

Серед колекції капелюшків виділяється головний убір циліндричної форми (Т-1719, датується кінцем ХІХ ст.), пошитий з чорного оксамиту. Тулія і криси зовні обкладені чорною шовковою матерією. Капелюх декоровано різнокольоровою вишивкою по тулії. Підкладка з шовкової саржі. Розмір: висота 15 см, діаметр 20x15 см [7] (рис. 7).

У музейній колекції зберігається капелюх, дротяний каркас якого обтягнутий атласною матерією чорного кольору (Т-1718, датується 1903 роком). Денце і обідок капелюха закладені складками, утворюючи своєрідну форму чалми. Окрасою убору є два великих чорних страусиних пера. Розмір: висота 18 см, діаметр 22 см, окружність 62 см [7] (рис. 5).

Каркаси капелюхів робили не тільки металевими, а й картонними. Одним з таких є музейний предмет Т-1720, що датується 20-ми роками ХХ ст. Він має картонний каркас, без полів, з низькою тулією, денце, обкладене білим плюшем, посередині великий чорний бант з атласу, обідка тулії обшита чорним оксамитом. Підкладка з сатину. Розмір: висота 10 см, діаметр 23x21 см. Одягався в зимову пору року (рис. 7).

Цікавим є, зокрема, головний убір «капор» (Т-1724), виготовлений зі світло-коричневої матерії. Козирок убору прикрашений нашитими трьома смужками червоної тасьми. Тканина просякнута клейстером для стійкості форми. Музейний предмет датується серединою ХІХ ст. [7]. Популярність цього дамського капелюха припала на період з 1815 по 1840 роки. Капор вийшов з моди до 1860 року, але знову увійшов на початку 1890-х [8].

Висновки. Отже, одяг української інтелігенції другої половини ХІХ – початку ХХ ст., в даному випадку освітянської, відіграв не менш важливу роль у повсякденному житті міського населення, був одним з важливих аспектів у візуальній знаковій системі. Відчувався вплив європейської моди та проникнення традиційного одягу в міську культуру, створення нового модного одягу під впливом народного вбрання.

Список літератури:

1. Зайченко Є.А. Переяславська жіноча гімназія : робота учасника конкурсу учнівської молоді «Топоніміка й історія розвитку освіти рідного краю». Переяслав-Хмельницький, 2012. 28 с.
2. Зайченко Є.А. Педагогічний колектив Переяславської жіночої гімназії: робота учасника конкурсу учнівської молоді «Топоніміка й історія розвитку освіти рідного краю». Переяслав-Хмельницький, 2013. 33 с.
3. Коломієць О. Переяславську «Просвіту» народила Українська Революція. *Вісник Переяславлщини*. 2017. 17 січня. С. 3.
4. Коломієць О. Переяславську «Просвіту» народила Українська Революція. *Вісник Переяславлщини*. 2017. 26 січня. С. 3.



Рис. 1. Фото Г.Ю. Чепцової.
Початок XX століття



Рис. 2. Блуза. Початок XX століття. м. Переяслав



Рис. 3. Блуза. Початок
XX століття. м. Переяслав



Рис. 4. Солом'яний
капелюшок. Початок
XX століття. м. Переяслав



Рис. 5. Капелюх.
1903 рік. м. Переяслав



Рис. 6. Жіночий головний убір.
20-ті рр. XX століття.
м. Переяслав



Рис. 7. Жіночий головний
убір. Кінець XIX століття.
м. Переяслав



Рис. 8. Капелюшок.
Кінець XIX століття.
м. Переяслав

5. Колісніченко М.В., Процик К.Л. Мода і одяг. Основи проектування та виробництва одягу: навч. посібник. Київ : КНУТД, 2011. 238 с.
6. Олійник М. Традиційний одяг українців у культурно-мистецьких практиках міського повсякдення в другій половині XIX – на початку XX ст. (за матеріалами м. Києва). *Етнічна історія народів Європи*. 2015. Вип. 46. С. 22-30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eine_2015_46_5 (дата звернення: 20.04.2019).
7. Фонди Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». Інвентарні книги № 3, №4 «Тканини» (Т).
8. Капор. Википедія: свободная энциклопедия. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Капор> (дата звернення 07.05.2019).

Bondarenko M.I., Dunayna I.G. MUSEUM EXPOSITIONS IN THE LANGUAGE OF HISTORY

The article gives the general tendencies of creating a women's gymnasium in Pereiaslav and focuses on the role of personality in the educational history of the region. Particular attention is paid to the teacher of the Pereiaslav high school G. Cheptsova, one of the first women with a university education. These personological materials help us to keep up with the life, creative path, genealogy, contribution to the development of the region, the further fate of creative heritage of one or another person. The article observes her personal collection, which are in the fund collection of the National Historical and Ethnographic Reserve "Pereiaslav" (NHER "Pereiaslav"). This article investigates the clothing collection of high school's teacher, the chronological bounds which includes the period from the second half of the 19th to the beginning of the 20th century. The collection forms an integral part of the cultural heritage and belongs to the most informative visual sign systems. Especially, attention is focused on clothing as part of urban culture, on the features of the dress and its connection with Ukrainian national traits, the existence in the daily life of the city and the peculiarity of a certain time period.

Thus, the clothing of the Ukrainian intelligentsia of the second half of the 19th – the beginning 20th centuries played important role in the daily life of the urban population and was one of the significant aspects in the visual sign system. The European fashion and the traditional clothing influenced on urban culture, the new fashion clothes were created under the influence of folk costumes.

Key words: education, gymnasium, Cheptsova G., collection, clothes, headdress.